

Een striptekenaar met historisch besef

De striptrilogie 'Berlijn' van Marvano

Boeken - 29 april 2008 - Auteur: Fleur de Weerd

(29 april 2008) Striptekenaar Marvano bracht in 2007 een striptrilogie uit over de geschiedenis van Berlijn. De 54-jarige Belg heeft een fascinatie voor geschiedenis. Hij ergert zich aan de "herserverweking in de huidige maatschappij" en wil zijn lezers aan het denken zetten.

In de striptrilogie wordt de weerbarstige geschiedenis van Berlijn geschetst aan de hand van het leven van geallieerde piloot Spencer Stuart. In deel één, dat zeventien jaar geleden voor het eerst verscheen, beschrijft Marvano het verhaal van de jonge zevenkoppige bemanning van geallieerdenvliegtuig Lancaster Hi 296. Het vliegt met de roepnaam S-Snowwhite en wordt in 1943 boven Berlijn neergeschoten.

Deel twee en drie kwamen in 2007 voor het eerst uit en spelen zich beurtelings af in 1948, 1961 en in het heden. Stuart is het enige nog levende lid van de bemanning van S-Snowwhite, omdat hij tijdens de bewuste avond in 1943 ziek in bed lag. Hij wordt in '48 opnieuw ingezet om te vliegen op Berlijn. Maar hij dient de Duitsers nu niet te bombarderen, hij moet ze voorzien van voedsel.

"Hongerige kleine moffen op twaalf uur." De stripfiguur heeft duidelijk een minachting tegenover Duitsers. "De nazi's waren Schweinehunde. 'Wir haben es nicht gewusst.' Ze zouden het op muziek moeten zetten. Het nieuwe Duitse volkslied," aldus de grimmige piloot als hij over Berlijn vliegt.

Te jong om te stemmen, maar niet om te sterven

Striptekenaar Marvano, een pseudoniem voor Mark Van Oppen, is eigenlijk architect. Zijn inspiratie voor het eerste deel haalde hij zeventien jaar geleden uit een BBC-serie over de geschiedenis van de luchtvaart.

Daarin kwam een veteraan van het Britse bommenwerperoffensief aan het woord. "We waren in die tijd te jong om te gaan stemmen, te jong om met een auto te rijden, te jong om een glas bier te drinken in een pub. Maar we waren niet te jong om met een bommenwerper van 35 ton Berlijn te gaan bombarderen. We waren niet te jong om te sterven," vertelde de ex-piloot op de BBC. Het verhaal van de jonge vliegers raakte Van Oppen: "Ik vond het hoog tijd ze aan de vergetelheid van de geschiedenis te ontrukken."

Stalin als reuzachtige kat

Van Oppen heeft de strips voorzien van de nodige extra informatie. Waar gedetailleerde driedimensionale plattegronden van het vliegtuig het eerste deel opsieren, heeft Marvano de laatste twee delen geïllustreerd met prachtige schilderijen van kaarten, krantenartikelen en karikaturen die de historische context moeten kenschetsen. Stalin wordt bijvoorbeeld neergezet als reusachtige kat die met de muizen (Amerika, Engeland, Frankrijk en Duitsland) speelt.

Van Oppen is een striptekenaar met historisch besef. “Als we oplossingen willen vinden voor de problemen waarmee we nu geconfronteerd worden, dan zullen we moeten teruggaan in de geschiedenis om te kijken hoe die problemen begonnen zijn, dat is simpele boerenlogica.” De mentaliteit van een historicus? “Dat vind ik een compliment,” lacht hij.

“Veel mensen beseffen niet dat de Duitsers in 1938 niet wisten dat de oorlog tot 1945 zou duren. Hitler zorgde voor werkgelegenheid en was een held. Hij was toen nog niet het symbool van alles wat slecht is. We mogen de Duitsers niet verwijten dat ze dat toen niet wisten,” verklaart de tekenaar.

Authentieke bronnen

Hij vindt het “stompzinnig om het verleden te vergeten” en deed voor zijn strips uitvoerig bronnenonderzoek in Oost-Duitse archieven. Marvano baseert zich zo veel mogelijk op authentieke bronnen en heeft ook met enkele veteranen gesproken.

In ‘tijdsspiegels’ in deel twee van zijn strips zet VanOppen de historische context uiteen. Deze zijn feitelijk correct, maar in dezelfde de sensatie niet schuwende stijl geschreven en geïllustreerd als de fictionele gedeeltes. Kun je in het fictionele gedeelte deze stijl nog als kunst zien – of het je bevalt of niet- in de historische intermezzo’s balanceert Marvano op het randje.

De verhaallijnen zijn fictief, maar hadden volgens schrijver Van Oppen kunnen gebeuren. “De realiteit overtreft altijd de verbeelding. Naar mijn mening is er niets verkeerd aan om dit zo te laten zien,” aldus de striptekenaar.

‘Gleufje’

Het gedrag van stripfiguren doet de lezer huiveren. Stuart heeft een hekel aan vrouwen en haat Duitsers. Hij spreekt het Duitse meisje van de donutstand aan met ‘gleufje’ of ‘moffenhoer’ en knijpt haar verlekkerd in haar tepel. Toch blijkt piloot Stuart een *round character* als hij verliefd wordt haar. De piloot komt door het Duitse meisje in contact met getraumatiseerde Duitse jongeren die proberen te overleven in de naoorlogse puinhopen van Berlijn.

De combinatie van nietsverhullende tekeningen en de schokkende uitspraken van de figuren werkt enigszins bevreemdend. Wellicht is het de realistische en daardoor soms ordinaire visualisatie van een dergelijke strip die een onderhuidse rilling achterlaat bij de historisch bewuste stripleek.

In een roman is een realistische verkrachtingsscène ook schokkend, maar het verhaal verliest daardoor niet persé zijn literaire waarde omdat het veel aan de verbeelding van de lezer overlaat. Betekent dit dan dat je in een strip, om dit effect te voorkomen, een andere balans moet zoeken door middel van een politiek correct en kuis verhaal?

Ordinair?

“Ik kan me voorstellen dat mensen geschokt zijn als ze geconfronteerd worden met iets dat ze niet kennen, of met iets dat ze liever niet willen weten,” aldus Van Oppen. ‘Strips zijn ordinair’ vindt hij een opmerking die van weinig intelligentie getuigt. Het is “schieten op de pianist: Ik doe mijn best om geen gratis geweld of gore scènes in mijn strips te steken, maar ik ga er evenmin met een laffe boog omheen als ik ze nodig heb.”

Ondanks de educatief getinte illustraties hebben deze ‘gore scènes’ in de strip de overhand. De scheiding tussen feit en fictie is soms moeilijk te maken. Onduidelijkheid over of het vertelde de mening van een stripfiguur is of een goedbedoelde poging van de auteur zijn lezer iets te leren, laat een onbehaaglijk gevoel achter bij de lezer.

'Berlijn', tekeningen: Marvano, scenario: Marvano, uitgever: DARGAUD, ISBN: 978-9-06793-943-0.

Fleur de Weerd is historica en redacteur van het Duitslandweb.

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel: <https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/2527/een-striptekenaar-met-historisch-besef>